

ὀρίζεται ὑπὸ τῶν ὑποψηφίων τῆς κρατικῆς διοικήσεως ἢ ἐξ ὧν τοὺς χρειάζονται διὰ τὴν εὐόδωσιν ἀγνώστων εἰς τὸν λαὸν σκοπιμοτήτων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ πολιτικοὶ ἐκπρόσωποι τοῦ λαοῦ λαμβάνουν ἐκ μέρους τοῦ τὴν ἐντολὴν νὰ τὸν ὀδηγήσουν εἰς ἓνα δρόμον, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος δὲν βλέπει ἢ νὰ τὸν παραδώσουν εἰς ὄσους ἀποβλέπουν εἰς τὴν ὁμοιομορφίαν τῶν συλλογικῶν πράξεων, ὅπως ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ λαὸς μεταβιβάσει τὴν πολιτικὴν τοῦ θέλησιν, θὰ ἔπρεπε, διὰ νὰ λύσουν τὰ προβλήματα τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας, νὰ ἔχουν μίαν κατάρτισιν, τὴν ὁποίαν διαθέτουν μόνον οἱ τεχνικῶς ἐξειδικευμένοι, ἐφ' ὅσον ὑπακούουν εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῶν ὄρων παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως. Οἱ «τεχνικοὶ» ἀσφαλῶς δὲν κατευθύνουν τὸν πολιτικὸν κόσμον, ἀλλ' ἀπλῶς ἐρμηνεύουν τὴν «ἀνάγκην» τῶν πραγμάτων. Κινδυνεύει λοιπὸν ὁ κόσμος νὰ μείνῃ ἀκυβέρνητος εἰς τὴν διάθεσιν τῶν τεχνικῶν τάσεων.

Αὕτῃ ἀκριδῶς ἡ ἀδυναμία τῆς ὑπευθύνου κατευθύνσεως τοῦ κοινωνικοῦ ρεύματος μεταθέτει ὀλόκληρον τὸ βάρος τῆς πολιτικῆς εἰς τὴν γλῶσσαν. Ὅσον ὀλιγώτερον ὁ κόσμος χειραγωγεῖται πολιτικῶς, μὲ τόσον μεγαλυτέραν ἐπιμονὴν ἢ διεύθυνσιν τοῦ ἐρμηνεύεται ἐπισήμως ὡς ἀπόρροια τῶν ἀρχῶν μιᾶς κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἐξαναγκάζεται συνεχῶς ν' αὐτοσχεδιάζῃ καὶ νὰ ὑπόσχεται, διὰ νὰ μὴ ἀποκαλυφθῇ τὸ γεγονὸς τῆς πολιτικῆς καταρρεύσεως τοῦ μέλλοντος. Ἀναμφιδόλως ἐντὸς ἐνὸς καθαρῶς γλωσσικοῦ κόσμου εὐδοκιμεῖ, ἐὰν ἡ μάχη δὲν διδεται ὑπὸ τῶν πραγμάτων, ἢ ἀντίρρησις, ὡστε νὰ παρέχεται ἢ ἐντύπωσις, ὅτι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς λογοτεχνικῆς ἐκμηδενίσεως τῶν ἀντιπάλων. Κατὰ βάσιν ὅμως ἢ ἐνστασις καὶ κατὰ συνέπειαν ἢ δημοσία συζητήσεις στεροῦνται βάσεως, ἐφ' ὅσον μόνον τότε ἡ κυβέρνησις εἶναι διὰ τὸ ἔργον τῆς ὑπόλογος, ὅταν δὲν ἐκτελῇ, ὅ,τι ἐπιβάλλουν εἰς τὴν στατιστικὴν τῶν παρουσίαν τὰ τεχνικὰ γεγονότα.

Εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνίαν ἀχρηστεύεται διὰ τοῦτο οὐσιαστικῶς ὁ διάλογος, τὸν ὁποῖον διὰ πρώτην φοράν ἐκλόνησε μεθοδολογικῶς ὁ περιορισμὸς τοῦ τομέως ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, ἢ ἐπαρεῖς τῶν ἐπιστημόνων καὶ ἢ πειραματικὴ θεμελίωσις τῆς ἐρεῦνης. Τὴν ἐπιστήμην εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ κράτους ἐκπροσωπεῖ αὐταρχικῶς ἡ «θέλησις τοῦ κόμματος», ὡστε ἢ ἀντίθετος ἄποψις νὰ θεωρῆται ὡς στρεφομένη ἐναντίον τῆς ἀποδεδειγμένης ἀληθείας. Ἐπὶ παγκοσμίου κλίμακος ἄλλωστε αὐτὴν τὴν στιγμὴν διαιροῦνται καὶ ὑποδιαίρουνται τὰ ἐπαγγέλματα καὶ κατακερματίζεται ἡ ἐμπειρία τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς οἱ ἄνθρωποι, ὅταν δὲν ἐργάζονται, ἐκλέγουν τὸν ἓνα μετὰ τὸν ἄλλον τρόπον τεχνικῆς διευθετήσεως τῶν προσωπικῶν τῶν δυσχερειῶν. Ὑποχρεωμένοι ἐπαγγελματικῶς νὰ εἰσέρχωνται ἐντὸς ἀ-

ριθμητικῶν τάξεων καὶ νὰ μειτεῦνται εἰς τὴν διατύπωσιν καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀξιώσεων των, πνευματικῶς νὰ ἰδιοποιῶνται, ὅ,τι ἐπιβάλλουν τὰ μέσα σχηματισμοῦ κοινῆς γνώμης, σωματικῶς νὰ συνδέωνται πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα ἔργων, τὰ ὁποῖα συντελοῦνται ὑπὸ τεχνικῶν διαρρυθμίσεων, οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς μας μένουν ἐκτὸς τῆς οὐσίας τῆς ζωῆς. Τὸ ἐπακόλουθον εἶναι ἡ κατάπτωσις τοῦ λόγου, ἡ σύγχυσις καὶ ἡ παρερμηνεῖα τῶν παραστάσεων, ἡ ἀγνοία τῶν διαθέσεων τῆς πραγματικότητος, ἡ καχυποψία καὶ ἡ τυφλὴ ἐμπιστοσύνη, ἡ ἐγκατάλειψις εἰς τὴν ἐπαγγελίαν καὶ τὴν βίαν κρυπτομένων καὶ ἀπροκαλύπτων πνευματικῶν δικτατοριῶν.

Τὸν ἱστορικὸν κόσμον δὲν ἐνδιαφέρουν σήμερον προβλήματα οὐσίας, ἀλλὰ προβληματίζει ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν τεχνικῶν δυνατοτήτων. Ἡ διαμάχη αὐτὴ διεξάγεται ἐπὶ κρατικῆς καὶ ἰδιωτικῆς βάσεως δι' ὄλων τῶν μέσων. Ὡς ὀθόνη ὁμῶς τοῦ δράματος χρησιμεύει ὁ λόγος. Ὄταν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι διαλέγωνται, τοῦτο εἶναι δυνατόν σήμερον νὰ σημαίη τὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον διεξάγουσιν μίᾳ τῶν ἀνθρώπων τὰ πράγματα, διὰ νὰ ὑπερισχύσουν τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δέ. Ἀντὶ νὰ ἐλέγχη, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας ὑφίσταται τὸν κόσμον καὶ κινδυνεύει νὰ χάσῃ ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ του ὀρίζοντος πρὸ παντὸς ἄλλου τὸ δεύτερον πρόσωπον.

Ἡ κατάδυσις τοῦ Σὺ εἰς τοὺς χώρους τῆς ἀνωθυμίας, ἡ ἀντιμετώπισις του ὄχι κατὰ πρόσωπον, ἀλλ' ἀναλόγως τοῦ τί ἐκπροσωπεῖ καὶ ἡ διακοπὴ τῶν ἰδιωτικῶν συνδέσμων ὡς ἀπροσοδοφόρων ἀπασχολήσεων ἢ ὡς ἐπικινδύνων σχέσεων διὰ τὴν ἀποκάλυψιν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ ὁμολογηθοῦν, εἶναι κοινωνικὰ συνακόλουθα τῆς πνευματικῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς ὑπάρξεώς των. Διὰ τῆς ἀντικειμενικῆς διευθετήσεως τῶν ἀτομικῶν των προβλημάτων οἱ ἄνθρωποι παύουν νὰ χρειάζωνται τὴν πείραν, τὴν συμβουλήν καὶ τὴν ἐρώτησιν, νὰ ἔχουν διλήμματα ἢ νὰ εἶναι ἐσωτερικῶς ὑποχρεωμένοι μεταξὺ των καὶ ἀρχίζουν νὰ πράττουν εἰς τὴν ζωὴν, χωρὶς νὰ κάμπουν ἀντιστάσεις καὶ χωρὶς τὴν δυνατότητα τοῦ σφάλματος. Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἡ μηχανικὴ διάταξις ἀποκλείει τὸ λάθος, γίνονται ὑπερφίαλοι καὶ διότι δὲν κερδίζουν τὴν ἐμπειρίαν τοῦ προσώπου των, προμηθεύονται, ὅταν δὲν ἀρκοῦν τὰ τεχνικά των ἐξαρτήματα, διὰ νὰ διακριθοῦν, κοινόχρηστα πνευματικὰ δάνεια. Οἱ ἀνεύθυνοι λόγοι ἄγουν καὶ φέρουν σήμερον τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς μιᾶς παρεξηγήσεως εἰς τὴν ἄλλην. Ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς ἀδιαφορίας δι' ὅ,τι ἀναφέρεται οὐσιωδῶς εἰς τὴν πνευματικὴν των ζωὴν, οἱ ἄνθρωποι τοῦ παρόντος ἀντιπαρατάσσονται, διὰ νὰ μάθουν καὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ὑπαρξίν των, ἀναλόγως τῶν διηγημάτων, τὰ ὁποῖα κυκλοφοροῦν μεταξὺ των, χωρὶς νὰ ἐκπορεύωνται ἐκ τῆς προσωπικῆς των μνήμης. Τὸ προσκηνίον τῆς ἱστορίας ἐλέγχεται αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὑπὸ τοῦ ἐκ συστήματος ἀν-

τιρρητικοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιδέχεται ἀντίρρησην καὶ ἡ ἀμοιβαία κοινωνία τοῦ πνεύματος γίνεται τόσον δυσκολωτέρα, ὅσον ἐπιτακτικώτερον ἐπιβάλλεται ὡς μόνη προοπτικὴ τῆς ἱστορίας.

Ἡ σύμπτωσης τῶν ἀπόψεων ἐπιτυγχάνεται εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἐπέκεινα τῆς ἀληθείας. Διεξάγονται σήμερον πόλεμοι διὰ τῶν λόγων, ὄχι διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ ἄνθρωποι ἐκ τῆς πλάνης, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν θεωρήσουν ὡς ἀλήθειαν, ἐφ' ὅσον ἀνατρέψουν τοὺς ἀντιπάλους ἢ τοὺς ὑποχρεώσουν νὰ συνταχθοῦν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα. Διὰ νὰ ἔχη κοινωνικὴν σκοπιμότητα, νὰ ἐξυπηρετῇ δηλαδὴ γενικὰ συμφέροντα πρακτικῆς φύσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς νὰ στηρίξη οἰκονομικῶς τὴν ζωὴν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι δὲν ζοῦν ἐκ τῶν προσφορῶν τῆς γῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς ὑποχρέωσός τοῦ ἐνός νὰ καταναλίσκη τὰ ἔργα τοῦ ἄλλου, ὁ λόγος εἰς τὴν τεχνικὴν κοινωνίαν δὲν χρειάζεται ὅπωςδῆποτε ὡς ἀρωγὸν τὴν ἀλήθειαν. "Ἄλλοτε τὸ ψεῦδος ἦτο ἡ ἀρνησις τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ἐφ' ὅσον ἡ ζωὴ ἐβασίζετο εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην, σήμερον ὁμως τείνει νὰ καταστῇ βιολογικὸς νόμος τῆς ἱστορίας, ἐφ' ὅσον ἡ ζωὴ βασίζεται ἐπὶ τεχνικῶν προγραμμάτων, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐφαρμοσθοῦν διὰ μέσου ἢ ἐναντίον τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐλέγχου τῶν πράξεων. Ταυτοχρόνως τὸ ψεῦδος συμβάλλει πολὺ περισσότερον, ἀπ' ὅ,τι συνέθη μέχρι τώρα, εἰς τὴν πνευματικὴν ἰσορροπίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον ἡ τεχνικὴ ζωὴ τὸν ἐμποδίζει νὰ δημιουργήσῃ τὴν προσωπικὴν του οὐσίαν, τὴν βάσιν τῆς ὑπερηφανείας, τῆς συνεπείας καὶ τοῦ θάρρους ἐνώπιον τῶν ἄλλων, ἐφ' ὅσον αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀπουσίαν θέλει νὰ μὴ διακρίνη ὁ ἴδιος ἢ τοῦλάχιστον, ὅσοι τὸν προσέχουν. "Ὅταν ὁμως ὁ ἄνθρωπος δὲν στηρίζεται εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἡ πνευματικὴ του στάσις παρουσιάζεται εἴτε ὡς ἀπαίτησις κολακείας εἴτε ὡς ἐκφρασις μισαλλοδοξίας. Διὰ τοῦτο ἡ δημιουργία εὐρίσκεται εἰς τὴν κλασσικὴν τῆς ἐποχῆς καὶ ἡ ἀντίθετος γνώμη προκαλεῖ πανικόν, ἀφοῦ ἀπειλεῖ νὰ διακηρύξη πόσον ἐπιπολαία εἶναι ἡ σχέσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ὅ,τι θὰ ἤθελε νὰ νομίζουν οἱ ἄλλοι.

Ἐναντίον τῆς ἀληθείας στρέφεται αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐπίσης τὸ γεγονός, ὅτι ὁ βιομηχανικὸς αἰὼν ἐγκαταλείπει τὴν κατηγορίαν τοῦ μένοντος, διὰ νὰ ἰσορροπήσῃ ἐπὶ τῆς κατηγορίας τῆς ἀλλαγῆς, ὥστε τὰ πάντα, συμπεριλαμβανομένων καὶ ὄσων πρὸς στιγμὴν ἐκλαμβάνονται ὡς ἀληθῆ, νὰ μεταβάλλωνται ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε συμφερόντων. Ἡ τεχνικὴ ἀποκήρυξις τῶν ἐθνικῶν συνόρων ἐπιφέρει ἐκ παραλλήλου μίαν εἰσβολὴν ἄλλοτε ἀπαράδεκτων ἐντὸς τοῦ κλειστοῦ χώρου τῆς παραδόσεως πεποιθήσεων, ὥστε τὸ ἦθος καὶ ἡ γνώσις τοῦ παρελθόντος νὰ ἐμφανίζωνται ὡς κατάλοιπα τῆς τοπικῆς δεισιδαιμονίας.

Ἐπειδὴ ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος δὲν ἔχει θεμελιωθῆ πνευματικῶς εἰς τὴν ἰδικὴν του πείραν τοῦ κόσμου οὔτε εἰς τὴν πνευματικὴν περιουσίαν τῶν προγόνων του, ἐ.

πειδὴ κινδυνεύει νὰ μείνη ἀνερμάτιστος εἰς τὴν διάθεσιν ἀγνώστων προθέσεων καὶ ἀδεσπότην ρευμάτων, ἀγκυροβολεῖ τὴν ὑπαρξίν του ἐπὶ μιᾷς ἐρμηνευτικῆς ὑποθέσεως πρὸς ἐξήγησιν τῶν γεγονότων τοῦ κόσμου, ἢ ὁποῖα τονίζει τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀτομικῆς του συμβολῆς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν ἰδανικῶν σκοπῶν, ἀκριδῶς ἐπειδὴ, πλὴν τῆς ἀριθμητικῆς τῆς σημασίας, ἡ συμβολὴ αὐτὴ ἔπαυσε νὰ ἔχη ἀξίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἰδεολογία δεσμεύει τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν ἔξω, ἐπειδὴ τὸν ἐξυψώνει, διότι δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ βασισθῇ ἐπὶ τῆς πραγματικότητος, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐξασκεῖται εἰς τὴν ἐπανάληψιν, μεταβάλλει τὴν ὁμιλίαν εἰς ἀπολογία καὶ νομίζει, ὅτι ὁσάκις ἀντικρούουν τὴν γνώμην του, οἱ ἄλλοι ἐπιχειροῦν νὰ τὸν συντρίψουν. «Οἱ ἄλλοι» ἐμφανίζονται τρόπον τινὰ ὡς ἀναστρέφοντες τὰ θεμέλια τῆς ὑπάρξεώς του, ὅχι ὡς ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ὀρθότητα τοῦ πράγματος. Τόσον ὅμως εἰς τὴν δημοσίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἰδεολογίαν «οἱ ἄλλοι» ἔχουν κατὰ βάθος θετικὴν σημασίαν, ἐφ' ὅσον βοηθοῦν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἀνταγωνίζονται, νὰ μάθουν, πρὸς τί χρειάζονται εἰς τὸν κόσμον, νὰ ἐντάξουν ὁπλαδὴ τὴν ὑπαρξίν των εἰς μίαν στρατιωτικὴν πίστιν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ ἐξανδραποδισμὸς τῆς ἐλευθερίας παρουσιάζεται ὡς σκοπὸς τῆς ζωῆς.

Ἐπανεπιλημμένως ἐν τούτοις ἡ μαχητικὴ διάθεσις τῆς ἰδεολογίας καταπίπτει, ἐφ' ὅσον τελικῶς στηρίζεται εἰς τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος θιάζεται, προκειμένου νὰ ὁμιλήσῃ περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα οὐσιαστικῶς ἀγνοεῖ. Τοὺς ἰδεολογικοὺς λόγους ὑπερθεματίζουν ἄλλωστε εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἀντικειμενικὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα κηρύσσουν ἀπόψεις καὶ προκαλοῦν ἀντιδράσεις καὶ ἀντιλόγους, χωρὶς νὰ χειρίζονται τὴν γλῶσσαν. Ἐντὸς τῶν τεχνικῶν κρατῶν οἱ ἄνθρωποι σήμερον συνεννοοῦνται μέσῳ ἐπιβλητικῶν ἐκφράσεων ὀρατοῦ σχήματος, ὑλικῶν ὑποκαταστάτων τοῦ αὐθεντικοῦ λόγου, τὰ ὁποῖα ὁμιλοῦν εὐγλώττως περὶ τῆς ποιότητος ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι κατάρθωσαν νὰ τὰ ἐνσωματώσουν. Ἐὰν σύγχρονα πράγματα ὑποκαθιστοῦν τὴν προσωπικὴν σχέσιν πρὸς τὸν κόσμον καὶ προβάλλονται ὡς ἀτομικὰ γνωρίσματα, παρουσιάζουν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἰδανικῆς του ἀπόψεως. Ὅσον περισσότερο συντρίβεται ἡ προσωπικὴ οὐσία, τόσον εὐκολωτέρα εἶναι ἡ ταύτισις πρὸς τὰ πράγματα, τόσον ἐντατικωτέρα ἡ ἐντολὴ νὰ γίνουν κήρυκες τοῦ τί εἶναι καὶ τί πιστεύει ὁ φορέυς των.

Ὡς προϋπόθεσις τῆς μεταδόσεως αὐτῆς δὲν παρουσιάζεται εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἡ κατανόσις τῆς οὐσίας τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις, ἡ δυνατότης τοῦ προσεταιρισμοῦ ξένων πραγμάτων καὶ τῆς ἐπιδείξεώς των ὡς προσωπικῶν χαρακτηριστικῶν. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀξιολογοῦνται εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἀναλόγως τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς των, ἀλλ' ἀναλόγως τῶν χρημάτων, τὰ ὁποῖα κερδίζουν. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας τὰ

κρήματα είναι δυνατόν να ὁμιλήσουν διὰ τῶν τεχνικῶν τῶν παραστάσεων ἀποτελεσματικώτερον τῶν λόγων, οἱ ὅποιοι οὕτως ἢ ἄλλως, ὅταν πρόκειται νὰ πείσουν περὶ μιᾶς ἀξίας, ἢ ὅποια δὲν ὑπάρχει, εἶναι κενοί. Οἱ ἄνθρωποι ἐπιδίδονται σήμερον εἰς τὸν ἀναρθρον λόγον. Τί πρεσβεύουν, τί θέλουν καὶ πῶς ἐννοοῦν τὴν ζωὴν, εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸ καταστήσουν σαφές, χωρὶς νὰ ἐπενδύθωσιν εἰς τὴν γλῶσσαν. Συμβαίνει λοιπὸν ἡ ὁμιλία, ὅπου θεωρεῖται ἀναγκαία, νὰ σχολιάζη, ὅ,τι οὐσιαστικῶς λέγεται χωρὶς λόγους.

Ἐκτὸς αὐτοῦ ἀρχίζει σήμερον εἰς τὸν κόσμον νὰ ἐπικρατῇ μία μορφή ἀναχωρητισμοῦ ἢ ὅποια ἐγκείται εἰς τὴν δεκτικὴν στάσιν ἐναντι ἑνὸς ἐνεργητικῶς ἐκφραζομένου περιβάλλοντος, εἰς τὴν παρακολούθησιν ἐκπομπῶν καὶ συμβατικῶν παραστάσεων, εἰς τὴν ἀναστολήν τῆς ὁμιλίας. Ταυτοχρόνως ἡ συζήτησις εἰς τοὺς τομείς τῶν πρακτικῶν σχέσεων ἀποκτᾷ δευτερεύουσαν σημασίαν. Τὰ πάντα τείνουν νὰ εἶναι δυνατὰ χωρὶς γλωσσικὴν ἄρθρωσιν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει ὑποχρεωτικῶν κινήσεων. Ἡ συνεννόησις ὁδηγοῦ καὶ τροχονόμου καὶ ἡ στρατηγικὴ τοῦ ἔρωτος εἶναι δύο παραδείγματα διὰ τὴν σημερινὴν τάσιν τοῦ ἀνθρώπου νὰ προγραμματίζη τὴν συμπεριφορὰν τοῦ ἐπέκεινα τῶν θεμάτων συνομιλίας. Βεβαίως ὁ ἐκφραζόμενος λόγος ἐξακολουθεῖ νὰ τaráσῃ τὰ πνεύματα, ἀναφέρεται ὅμως συνεχῶς ὀλιγώτερον εἰς τὴν οὐσίαν τῶν πράξεων, χάνει τὴν ἐσωτερικὴν του συνέπειαν, ἐπιχειρεῖ ἄλματα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς θέματος εἰς τὸ ἄλλο, μεταφέρει τὸν ἄνθρωπον ὅπουδῆποτε, ἐφ' ὅσον ἐντὸς τοῦ ἀπουσιάζει ὁ ὑπεύθυνος ἔλεγχος.

Παραδείγματα τῆς συνυπάρξεως θεμάτων χωρὶς σχέσιν ἢ τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς θέματος εἰς τὸ ἄλλο χωρὶς ἐσωτερικὸν λόγον παρέχει καθημερινῶς ἡ ἐφημερίς, τὸ ραδιόφωνον καὶ ἡ τηλεόρασις. Ὀπτικῶς καὶ ἀκουστικῶς ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἐθίζεται ἡμέραν μετὰ τὴν ἡμέραν εἰς τὴν συμπάρθεσιν τῶν ἀσυναρτήτων καὶ εἰς τὴν μετατόπισιν τῆς προσοχῆς, μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ τὸ ἀπαιτεῖ τὸ πρόγραμμα. Τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων καὶ ἡ ἐκ συστήματος ἐπανάληψις τῶν ἤχων καὶ τῶν εἰκόνων ἐξαίρουν ταυτοχρόνως τὸν λόγον τῶν ἀσημάντων, ὥστε ἡ προσοχὴ νὰ καθηλώνεται, ὅχι ὅπου ὑπάρχει τὸ νόημα, ἀλλ' ὅπου ἐνδιαφέρει τὴν διεύθυνσιν τῆς συντάξεως. Ὁ σύγχρονος ὅμως ἄνθρωπος ἐκπαιδεύεται εἰς τὴν ἀσυνέχειαν καὶ διότι δὲν ἔρχεται πρὸς τὰ πράγματα εἰς ἐσωτερικὴν ἐπαφήν, διότι τὰ γεγονότα μεταβάλλουν συνεχῶς ὄψιν, διότι ἐκ τεχνικῶν λόγων τέμνεται ἡ πρᾶξις, ὥστε οἱ πράττοντες νὰ μὴ σκετίζωνται πρὸς τὸ ὅλον, διότι τὰ συστατικά τοῦ τεχνικοῦ κόσμου δὲν ὠριμάζουν, ὅπως τὰ ὄντα τῆς φύσεως, δὲν εἰκονογραφοῦν τὸν χρόνον διὰ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν ἀλλαγῆς, ἀλλ' ἐμφανίζονται αἰφνιδίως τετελεσμενα, ἕως ὅτου αἰφνιδίως καὶ πάλιν ἐξαφανισθοῦν. Ἡ ἐπίθεσις ἐξ ἄλλου, τὴν ὁποίαν

ἐπιχειροῦν τὰ στοιχεῖα τοῦ περιβάλλοντος ἐναντίον τοῦ ἐλευθέρου χρόνου, ἀναγκάζει τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον νὰ ἐπιδίδεται διαδοχικῶς ἀπὸ τῆς μιᾶς πράξεως εἰς τὴν ἄλλην, νὰ συντομεύῃ τὰ ἔργα του, νὰ μὴ διαθέτῃ καιρὸν διὰ μιὰν καὶ μόνον ὑπόθεσιν, διὰ τὴν «πολλὴν συνουσίαν περὶ τὸ πρᾶγμα αὐτό», ὅπως ἔλεγεν ὁ Πλάτων, ἀλλὰ νὰ διαλύεται, διὰ νὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐπαρκέσῃ.

Ἡ κατάλυσις τῆς πνευματικῆς ἐνότητος ἐορτάζεται εἰς τὸν ἐντεκνον λόγον διὰ τῆς αὐτονομίας τῶν ὑποτακτικῶν προτάσεων καὶ διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ ρήματος, τοῦ συνεκτικοῦ δεσμοῦ τῶν νοημάτων. Παράδειγμα τῆς δευτέρας περιπτώσεως ἀντιγράφω ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Γυναίκα» (ἀρ. φύλ. 429, 29 Ἰουν. - 12 Ἰουλ. 1966): «Δημοτικὸ θέατρο Πειραιῶς. Τετάρτη 8.6.66, ὥρα 8 μ.μ. Μία πνευματικὴ ἐκδηλώσις τοῦ Λυκείου... Οἱ ὁμιλίαι τῶν κ.κ. Χ. καὶ Ψ. πολὺ κατατοπιστικῆς. Ἡ χορωδία σωστὴ καὶ μελωδική. Στὴν κορυφὴ αὐτῆς τῆς ἐκδηλώσεως, ἡ παράστασις τῆς «Ἀντιγόνης». Ἐνας μικρὸς ἄθλος γιὰ τὴν ἀγούρη ἐμπειρία στὰ θεατρικὰ τῶν μαθητῶν... Ὁλοζώντανη παράστασις, ἀξιέπαινη προσπάθεια. Τὸ ἀποτέλεσμα λαμπρό. Αὐθόρμητο καὶ ζεστὸ τὸ χειροκρότημά μας...». Παράδειγμα διὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν ἀντιγράφω ἐκ τῆς «Μυθολογίας τῆς Ἀμερικῆς» τοῦ Β. Βασιλικοῦ, σ. 25-26: «Ἐπάνω στὴν κορυφὴ, μιὰ βραχυτῆ ἀκυμάτιστη εὐθεῖα ὀρίζεται τὸ βάθος τοῦ οὐρανοῦ, χωρὶς ὥστόσο ν' ἀποτελεῖ καὶ τὸν ὀρίζοντά μας, καὶ κάτω μιὰ μαύρη κατακόρυφη ρωγμὴ, μὲ σπλάχνα ἀθέατα, εἶναι πληγὴ βαθειὰ καὶ ἀγιάτρευτη σὰν τελεσίδικος χωρισμός, γιατί ὅσο καὶ ἂν μὲ τὸ μεγαλεῖο του τὸ τοπεῖο σὲ ξενίζει, ὅσο κι' ἂν μοιάζει ἐξωπραγματικό, τόσο μαντεύεις ὅτι στὸ βάθος ποὺ δὲν φαίνεται ὑπάρχει κρυμμένο ἓνα σπέρμα ἀλήθειας, ἓνας πόνος, οἱ βράχοι δὲν κρύβουν τὸ αἷμα ποὺ ἐχυσαν ἄλλοτε καὶ τόπιαν πάλι οἱ ἴδιοι, ἄλλοτε σὲ χρόνια παλιά, ἴσως σ' αἰῶνες ποὺ δὲν φτάνει ἡ ἱστορία μας, μιὰ ποὺ τὸ πρῶτο ξάφνιασμα στ' ἀντίκρουσμά του συνοδεύεται ἀπὸ μιὰ μνήμη προϊστορικὴ, προαιώνια, προανθρώπινη, μιὰ μνήμη ποὺ κυκλοφορεῖ στὸ αἷμα μας, ἐνῶ τὸ αἷμα τῶν βράχων ἔχει πήξει, δὲν ξέρω μόνον ἂν τὸ σπάσιμο τοῦτο τῆς γῆς ἐγίνε ἀπότομα, μὲ μιὰ καθίζησις ἢ ἂν πῆρε τέτοια μορφή σιγὰ - σιγὰ, βροχές, νεροποντές, τὸ ποτάμι τοῦ Κολοράδο μὲ τίς φουσκοκεριές του...».

Ἄν λεχθῆ, ὅτι ἡ λογοτεχνία εὐρίσκεται εἰς τὴν κρισιμωτέραν ἐποχὴν τῆς, αὐτὸ δὲν θὰ σημαίη μόνον, ὅτι ὁ λόγος ἐξορίζει τὸ ρῆμα καὶ δὲν κατορθώνει νὰ γράψῃ τὸν χρόνον, ἀλλ' ἐπίσης ὅτι ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διὰ τὴν παρουσίαν τῆς οὐσίας δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ περιγραφή τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν πράξεων, ἐφ' ὅσον ὁ τεχνικὸς κόσμος διαλύει τὴν φυσικὴν ταυτότητα τοῦ σχήματος καὶ τοῦ περιεχομένου. Ἡ ἐπιφάνεια δὲν ἴητο πάντοτε ἢ ὄψις τοῦ βάθους, ἡ μορφή ὅμως παρέστησε καὶ εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὴν τέχνην τὴν οὐσίαν. Εἰς τὴν

ἐποχὴν μας ἢ παράστασις τῶν σημαντικῶν πραγμάτων διὰ τὴν ζωὴν δὲν σχετίζεται ἐσωτερικῶς πρὸς τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἢ τὴν συγκαλύπτει ἀπὸ σκοποῦ ἢ τονίζει ἓνα μοναδικόν της χαρακτῆρα ἢ σχηματίζεται, διὰ νὰ δεσμεύσῃ, ὅσους τὴν βλέπουν ἢ ἐμφανίζεται ὡς μία συμβατικὴ κάλυψις ἀπαραστάτων γεγονότων χωρὶς ἀξιώσεις. Ἡ λογοτεχνία διὰ τοῦτο θὰ πρέπει νὰ ὑπερπηδῆσῃ τὰ φαινόμενα καὶ ὄχι ἀπλῶς νὰ τὰ περιγράψῃ, ἐὰν πρόκειται νὰ παρουσιάσῃ τὸ οὐσιῶδες. Ἐὰν ὅμως τὸ περιβάλλον ἔπαυσε νὰ κατοπτρίζῃ τὸν ἄνθρωπον, ἡ λογοτεχνία δὲν χρειάζεται νὰ τὸ παραστήσῃ οὔτε κατ' ὄψιν οὔτε κατὰ βάθος, ἐφ' ὅσον τὸ ἐγχείρημα ὑπάγεται εἰς τὴν ἐπιστήμην. Καὶ ὅταν ἀκόμη περιέγραψεν ἄλλοτε τὸν ἄνθρωπον. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἡ φύσις ἔπαυσε νὰ ὑλοποιῇ τὴν ὑπερφυσικὴν θέλησιν, νὰ περιβάλλῃ τὴν ζωὴν καὶ νὰ δέχεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν της εἰς τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα τὸν ἀντικαθιστοῦν, χωρὶς νὰ μεταφέρουν τὴν φροντίδα του καὶ χωρὶς νὰ γίνωνται κάτοπτρα τῆς ψυχῆς του. Σήμερον λοιπὸν ἡ λογοτεχνία εὐρίσκει ἐνώπιον τοῦ καθήκοντος νὰ ἐσωτερικεύσῃ τὸν φορέα τοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος θωπεύει τὴν ἐπιφάνειαν τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα τοῦ κρύπτουν τὴν ὑπαρξίν του. Τὸ θέμα της εἶναι ὁ ἄνθρωπος καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν λήθην τοῦ λόγου.

Ἡ πρώτη φάσις αὐτῆς τῆς λήθης εἶναι ἡ μετάθεσις τῆς βαρύτητος ἐκ τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὴν ἀλλαγὴν τῆς στάσεως, ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς πράξεως πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν πράξιν. Ὁλόκληρος ὁ λόγος περιορίζεται σήμερον εἰς τὸν παρακελευσματικὸν του χαρακτῆρα. Δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄλλον λόγον, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐγκρισίν του, ἀλλ' ἀπαιτεῖ τὴν ὑπακοὴν εἰ δυνατόν χωρὶς σκόλια πλὴν τῆς ἐπιδοκιμασίας. Τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ λόγος δὲν ἐκφράζει τὴν πείραν, ἢ ὁποῖα συγκροτεῖ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου καὶ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ βαθυτέρα, ἀλλὰ τὴν ἀπαίτησιν τῆς ἐπιβολῆς τῶν τεχνικῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα τὸν χρησιμοποιοῦν ὡς ὄπλον. Ὁ ἄνθρωπος πληροφορεῖται σήμερον δημοσίᾳ, τί πρέπει νὰ θέλῃ καὶ τί ν' ἀποφεύγῃ, τί νὰ συγκρατῇ καὶ τί ν' ἀπορρίπτῃ, τί νὰ ἐπαινῇ καὶ τί νὰ εἶναι μέσῳ τοῦ λόγου, ἀλλὰ χωρὶς τὸ δικαίωμα τῆς λογικῆς του συμμετοχῆς, διότι δὲν εἶναι ὁ ἴδιος εἰς θέσιν νὰ κρίνῃ, ἐφ' ὅσον τὰ προλεγόμενα τοῦ τεχνικοῦ λόγου δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν κῶρον τῆς ἀτομικῆς του ἐμπειρίας. Ὡς μετάφρασις τῆς τεχνικῆς ἀνάγκης, τὴν ὁποίαν οἱ πολλοὶ ἀγνοοῦν καὶ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ μάθουν, τὸ παράγγελμα εἶναι ὁ ἀποφασιστικὸς παράγων τῆς σημερινῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Τὴν σημασίαν του ἐντείνει ἐπίσης τὸ γεγονός, ὅτι δὲν λέγεται, διὰ νὰ συντηρήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ μετατρέψῃ: χάριν τοῦ νεωτερισμοῦ, ὁ ὁποῖος συντηρεῖ τὰ τεχνικὰ ἐπαγγέλματα. Ἐὰν λοιπὸν ἡ ζωὴ βασίζεται σήμερον κοι-

νωνικῶς ἐπὶ τῆς μεταβλητῆς αὐτῆς ἐνδείξεως, ἡ θεμελίωσις τῆς συμπεριφορᾶς εἰς τὸν ἀμετάβλητον λόγον τῆς ἀληθείας θὰ ἐκινδύνευε νὰ φανῆ, ὅτι στρέφεται ἐναντίον τῶν προϋποθέσεων τῆς ὑπάρξεως.

Ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι διατεθειμένη νὰ παρακολουθήσῃ τὴν κίνησιν τῆς ἱστορίας, ἡ ἀλήθεια τίθεται αὐτὴν τὴν στιγμήν εἰς κοινωνικὴν διαθεσιμότητα. Ἰδίως ὅταν ἐπιμένῃ, διχάζει τὸν ἄνθρωπον, ὥστε αὐτὸς μὲν νὰ πράττῃ κατὰ τὴν ἐκάστοτε ἀνάγκην, ἐκείνη ὅμως νὰ τὸν συγκρατῇ ἐκτὸς τῶν πράξεων τῆς ζωῆς του. Κινδυνεύει διὰ τοῦτο σήμερον ὁ κόσμος ὄχι μόνον νὰ τοποθετηθῇ ἐκτὸς τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ χρειάζεται τὴν ἐσωτερικὴν δικαιολογίαν τῶν ὑποθέσεών του. Εἰς τὸν ὀρίζοντα τῆς ἱστορίας ἀνατέλει αὐτὴν τὴν ὥραν ἡ ὁδηγία τῆς χρήσεως ὡς ἀνευ ὄρων ὑποταγή. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ τεχνικὸς ἄνθρωπος, ὅταν πράττῃ, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτελῇ ἔστω καὶ ἀκουσίως μίαν ἐντολὴν ὀρατῶν εἴτε ὑπονοουμένων ἐξουσιῶν, ἀποστρέφεται τὴν διαταγὴν, μόλις διαπιστώσῃ, ὅτι ὁ ἐντολοδότης ἐκφράζεται προσωπικῶς, ὅταν δηλαδὴ δὲν ἐκπροσωπῇ ἀνώνυμα συστήματα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον σήμερον οἱ ἄνθρωποι γίνονται πολὺ εὐαίσθητοι ἐναντι τῶν προσωπικῶν παραγγελμάτων καὶ νομίζουν, ὅταν πρόκειται νὰ ὑπηρετήσουν μίαν ἀτομικὴν πρόθεσιν, ὅτι θίγεται ἡ ἀξιοπρέπειά των. Ὡς δικαιολογία διὰ τὴν ὑπακοὴν ἀρκεῖ ἀντιθέτως τὸ γεγονός, ὅτι δὲν φέρει τὴν εὐθύνην ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὀρίζει, τί πρέπει νὰ γίνῃ. Ἡ εὐθύνη περιορίζεται λοιπὸν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ὑποδείξεων χωρὶς προσωπικὴν ὑποστήριξιν καὶ κατ' οὐσίαν «χωρὶς λόγον», ὄχι ὅμως μόνον διότι ὁ ἄνθρωπος ἱκανοποιεῖται, ὅταν διαπιστώνῃ, ὅτι τὸν διατάσσουν τὰ πράγματα ἢ διότι ἡ συζήτησις θὰ ἐσήμαινεν ἀπώλειαν χρόνου, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ τεχνικὴ πράξις δικαιολογεῖται διὰ τοῦ ἀποτελέσματός της καὶ προκειμένου νὰ ἐκτελεσθῇ ἐπακριβῶς, δὲν χρειάζεται τὴν γλῶσσαν.

Ἡ ἐξάρτησις αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα μένουν ἐκτὸς τοῦ λόγου, εἶναι ἡ κοινότης τῆς μαγείας καὶ τῆς τεχνικῆς. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ὁ λόγος εἶχε νικήσει τὴν πράξιν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐχρειάσθη τὸ πείραμα καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐπιστήμης. Ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνος, ὅποτε ὁ λόγος ἐβιάσθη διὰ τὴν κατοχύρωσιν τῆς πίστεως καὶ ἡ πράξις, ἐφ' ὅσον δὲν ἦτο ἐφαρμογὴ ἐκκλησιαστικῶν κανονισμῶν, ἀπέκτησεν αὐτονομίαν (διὰ νὰ κερδίσῃ μετὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὴν Δύσιν τὴν κριτικὴν δύναμιν πρὸς τὸ μέρος της), ἐτέθη διὰ τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναστατώσεως, τὴν ὁποῖαν ἐσήμαινε τὸ γεγονός, ἡ λογικὴ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πράξεως. Διὰ τῆς Τεχνικῆς, ἡ ὁποῖα ὑποκατέστησε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν μαγείαν, προσεφέρθη ἐπὶ τῇ βάσει πραγματικῶν δεδομένων εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅ,τι δὲν θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐκτελέσῃ αὐτοπροσώπως. Ἡ συνήθεια τοῦ ἀνθρώπου

νά ἔχη διὰ τῆς ἐφαρμογῆς πρακτικῶν ἐντολῶν, ὅ,τι ὁ ἴδιος δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχη, ἀπορροφᾷ ἐκτοτε τὸ νόημα τῆς ζωῆς του.

Ἄντὶ ὁ λόγος νὰ ὀρίζῃ τὴν πράξιν, ἐντὸς τοῦ τεχνικοῦ κόσμου ἢ πράξις ἐπιβάλλει τὴν πράξιν καὶ ὀρίζει τὸν λόγον. Διὰ νὰ ὑπάρξῃ ὁμοιομορφία καὶ νὰ ἐξοικονομηθῇ χρόνος, ἡ τεχνικὴ ἐντολὴ συστέλλεται ἐντὸς ἐνὸς ἀντικειμενικοῦ σχήματος, τοῦ «σήματος», διὰ νὰ ὑπακούσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀντιδράσεως ὄχι μόνον ἀσυζητητί, ἀλλ' εἰ δυνατόν χωρὶς νὰ οκέπτεται. Ἄφ' ἐνὸς λοιπὸν ἡ ἀντίληψις ὑπερδιεγείρεται, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ πρακτικὴ ἔκφρασις συντελεῖται αὐτομάτως, εἰς τὴν σκιάν ὀπλαδῆ τῆς συνειδήσεως. Ὑπάρχουν ἐκτὸς αὐτοῦ ἐπιστημονικῶς ὀριζόμενα παραγγέλματα, τὰ ὁποῖα ὑπεισέρχονται εἰς τὸν λόγον, δὲν ἐπικαλοῦνται ὅμως τὴν κριτικὴν τοῦ δύναμιν, ἀλλ' ἐρεθίζουν ὑποσυνειδήτους πόθους καὶ ἀνομολόγητα ὄνειρα, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ χάνῃ τὸν ἔλεγχον τῆς πράξεώς του καὶ παραλλήλως νὰ νομίζῃ, ὅτι πράττει ἐξ ἰδίας βουλήσεως. Ἡ σκέψις λοιπὸν καὶ τὸ ἦθος παρακάμπτονται διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας συνδέσεως τῆς ἐντολῆς πρὸς τὴν αἴσθησιν. Μεταξὺ ἐρεθισμοῦ καὶ ἀντιδράσεως στηρίζεται σήμερον ἡ κοινωνικὴ ἰσορροπία τοῦ τεχνικοῦ κράτους. Βεβαίως εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις πράξεων τεχνικῆς σκοπιμότητος ἀπαιτεῖται μία ἐπιδοκιμασία, διὰ τὴν ὁποῖαν ἡ κριτικὴ στάσις δὲν πρέπει νὰ περιφρονηθῇ, ἀλλὰ νὰ ὀδηγηθῇ καταλλήλως διὰ τοῦ συσκοτισμοῦ τῶν ἐπικινδύνων περιοχῶν. Τὸ στάδιον τῆς σκέψεως αὐτῆς, ἡ ὁποῖα διὰ τῆς παραστάσεως ἐσωτερικῶς ἀγνώστων πραγμάτων ἀπὸ μιᾶς καὶ μόνης ἀπόψεως εἶναι ἱκανὴ νὰ συνοψισθῇ ἐντὸς στοιχειωδῶν προτάσεων καὶ νὰ διεγείρῃ τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς ἐπαναλήψεώς των, λέγεται «ἰδεολογία». Ἡ πνευματικὴ παρακολούθησις κρίνεται διὰ τὴν ἰδεολογικὴν κίνησιν ἀναγκαῖα, ἐφ' ὅσον ὅμως παραμένει ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς τεχνικῶς προκαθορισμένης πράξεως. Ὁ περιορισμὸς αὐτὸς λέγεται «σύνθημα» καὶ ἡ ἀνάλυσίς του «προπαγάνδα». Ἡ πράξις εἶναι διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἰδεολογίαν προλεγόμενον τοῦ λόγου. Σήμερον εἰς τὴν ἱστορίαν κυριαρχεῖ ἡ προστακτικὴ μετὰ ἢ ἄνευ ρημάτων.

Λόγοι ἐνδέχεται νὰ στρατεύωνται καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πνευματικῆς ὑπερβάσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποῖα συντελεῖται διὰ τῆς συλλογικῆς ἐνεργείας. Τὰ σημαντικώτερα ἴσως γεγονότα τῆς σημερινῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἀποφασίζονται ἐξ ὀνόματος ἐνὸς ἀριθμοῦ ἀνθρώπων, εἰς τρόπον ὥστε οὔτε ὅσοι ἐκτελοῦν τὴν γενικὴν ἐντολήν ἢ ἐρμηνεύουν τὴν κοινὴν τάσιν νὰ εὐθύνωνται οὔτε οἱ μέτοχοι τοῦ συνόλου νὰ παραδέχωνται, ὅτι φέρουν τὴν εὐθύνην διὰ τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν πράξιν τῶν ἄλλων. Ἐπειδὴ ὁ τεχνικὸς ἄνθρωπος ἀνήκει ὄχι μόνον ἐν ἀγνοίᾳ του, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς βίας εἰς ὀμίλους πολιτικῆς δραστηριότητος, εὐεργετεῖ ἢ ἐγκληματεῖ, **χωρὶς**

να τὸ γνωρίζῃ ἢ να τὸ θέλῃ, θεμελιώνει ἢ ἐκποιεῖ τὸ μέλλον του, χωρὶς να τὸ ἀντιλαμβάνεται, ἐξυπηρετεῖ ἢ καταστρέφει τὴν ὑπαρξίν του χωρὶς ἰδέαν τοῦ γεγονότος. Ἡ πράξις ἀποκτᾶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὑπερπροσωπικὸν χαρακτῆρα, χάνει τὸν ἐσωτερικὸν τῆς ἔλεγχον καὶ παρουσιάζεται ταυτοχρόνως ὡς κεντρικὴ ἔκφρασις τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος τὴν υἰοθετεῖ κατ' ἀνάγκην. Καὶ οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι ἐστηρίζοντο ἄλλοτε εἰς τὸ προσωπικὸν παρελθὸν τοῦ ἀνθρώπου, μένουσιν ἀπλαῖ ὑποσχέσεις καὶ ὅταν εὐρίσκουν ἀνάδοχον, δὲν ὑποχρεώνουν ἰδίως ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐκπροσωπεῖ. Ὑπὲρ αὐτοὺς τοὺς ὅρους λόγος καὶ πράξις ἀκολουθοῦν διπλὴν κατεύθυνσιν, ὥστε ἡ πράξις, ἐφ' ὅσον ὁ λόγος δὲν τὴν ἐλέγχει ἐκ τῶν ἔσω, να εἶναι ἀντιγραφή τοῦ μηχανήματος εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς κοινωνικῆς ἰσότητος (1789) μέχρι τῆς ἐκτεχνικεύσεως τῶν «ὑπαναπύκτων λαῶν», ἡ μηχανὴ ἀντικαθιστᾶ εἰς τὴν ἱστορίαν τὴν προσωπικὴν εὐθύνην. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτῆς μέσω ἀντικειμενικῶν σκημάτων γενικῆς χρήσεως εἶναι ὁ φόβος τῶν τεχνικῶν ἀνθρώπων, ὅτι συνέπεσαν μεταξὺ των καὶ ἡ προσπάθειά των να δείξουν, ὅτι παρὰ ταῦτα διατηροῦν τὴν προσωπικότητά των μέχρι κεραίας, ἔστω καὶ ἂν πρὸς ἀπόδειξιν καπνίζουσι ὠρισμένα σιγαρέττα ἢ ὀδηγοῦν ὠρισμένα αὐτοκίνητα «μὲ ξεχωριστὴν προσωπικότητα», ὅπως τονίζεται εἰς τὴν σχετικὴν διαφήμισιν.

Ἡ κατάλυσις τοῦ προσώπου εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ σύμπτωσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πράγματος. Ὅσον διὰ τοῦτο περισσότερο ὁ ἄνθρωπος αἰμορραγεῖ τὴν πνευματικὴν του οὐσίαν, τόσοσιν συγγενέστερος αἰσθάνεται πρὸς τὰ ἐξαρτήματα τοῦ τεχνικοῦ του κόσμου. Ἐγκαινιάζεται σήμερον εἰς τὴν ἱστορίαν μία μορφή μυστικισμοῦ τῆς πραγματικότητος, μία ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὰ πράγματα, τῶν ὁποίων εἶναι κάτοχος, μία κοινωνία, οἱ μέτοχοι τῆς ὁποίας διακρίνονται μεταξὺ των διὰ τῶν χαρακτήρων, τοὺς ὁποίους προμηθεύονται εἰς εἰδικοὺς τόπους ἐσωτερικῆς ἐπιενδύσεως ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς των δυνατότητος. Ἐὰν ληφθῇ λοιπὸν ὑπ' ὄψιν, ὅτι παρέχεται σήμερον εἰς τὴν τεχνικὴν ἐπιφάνειαν ἡ ἐξουσιοδότησις να παρουσιάσῃ τὸ βάθος, τὸ ὁποῖον ἀπουσιάζει ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, θὰ γίνῃ σαφές, διατὶ ἀπέκτησεν ἡ οἰκονομικὴ ἀξία τὴν σημερινὴν τῆς περιωπῆν, διατὶ τὰ χρήματα θεωροῦνται γενικῶς ὡς ἀποτέλεσμα καὶ ὡς προϋπόθεσις τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅσον τὰ γνωρίσματα τοῦ περιθωρίου ἐκλαμβάνονται ὡς γνωρίσματα τῆς οὐσίας, τόσοσιν ἡ οὐσία μένει βεβαίως εἰς τὸ περιθώριον. Ἀντὶ τοῦ προσωπικοῦ βιώματος, τὸ ὁποῖον μὲ δυσκολίαν ἀποκτᾶ ἐξωτερικὴν παράστασιν, παρατηρεῖται σήμερον γενικὸν ἐνδιαφέρον διὰ

τὰ εἶδη τῶν τυποποιημένων διακρίσεων. Ἐφ' ὅσον οἱ ὄροι ζωῆς δὲν θέτουν ὑπὸ αἴρεσιν τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον, ὥστε διὰ τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν περιστάσεων νὰ δημιουργήσῃ τὴν προσωπικὴν του ὑπόστασιν, ἐφ' ὅσον ἡ ἔλλειψις τῆς πνευματικῆς ἀντιστάσεως εἰς τὸν κόσμον ἐξισώνει ὄντολογικῶς τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι φυσικὸν οἱ συμπίπτοντες νὰ ἐπιχειροῦν νὰ διακριθοῦν διὰ τῆς ἐνσωματώσεως ἐπιπλάστων διαφορῶν. Ἡ ἐφεσις αὐτῆ τρέφει σήμερον τὴν βιομηχανίαν καὶ ἂν ἡ βιομηχανία τρέφῃ τοὺς ἀνθρώπους, ἡ ἀγωνία τῆς διακρίσεως παρουσιάζεται ὡς οἰκονομικὴ προϋπόθεσις τῆς ζωῆς. Τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν στιγμὴν οἱ ἄνθρωποι ζοῦν ἐκ τῶν ἔργων, εἰς τὰ ὁποῖα τοὺς ὠθεῖ ἡ καταστροφὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ των προσώπου. Τεχνικὰ χαρακτηριστικὰ πνευματικῶς πανομοιότυπων ἀνθρώπων δὲν ἀποτελοῦν μόνον τομεῖς ἐργασίας, ἀλλ' ἀντικαθιστοῦν καὶ τὴν γλωσσικὴν ἔκφρασιν εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν ὑποτιθεμένων προσωπικῶν προτερημάτων. Συμβαίνει ὅμως οἱ ἄνθρωποι νὰ μεταδίδουν, ὅ,τι κατ' οὐσίαν προτίθενται νὰ κοινοποιήσουν οἱ ἀκροαταὶ τοῦ σιωπηροῦ των λόγου. Τότε ἀκριβῶς ἐπιστρατεύεται ἡ γλῶσσα, διὰ νὰ τονίσῃ τὴν ἐπίφασιν, ὥστε, ἀντὶ νὰ συνδέσῃ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ ἐπιτυχάνῃ τὴν ἀπομόνωσίν των. Ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῆ ἀντίθεσις τῶν ὁμοίων τόσον εἰς τὸν ἀντικειμενικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸν ὑποκειμενικὸν κόσμον κατακερματίζει σήμερον τὴν πραγματικότητα καὶ διαλύει τοὺς ἀνθρωπίνους δεσμούς. Ἡ κρίσις τῆς οὐσίας ἀναγκάζει τὴν σημερινὴν γλῶσσαν νὰ θητεύσῃ εἰς τὴν διαφοράν, διὰ τὴν ὁποῖαν δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸ βύθος ἀντικρύσματα. Διὰ τοῦτο ἐπικρατεῖ σήμερον εἰς τὸν κόσμον πνευματικὸς πληθωρισμός. Πράγματα καὶ ἄνθρωποι ἱππεύουν τὸν ὑπερθετικὸν βαθμὸν, προκειμένου νὰ καλύψουν διὰ τῆς ἐντυπώσεως τῶν θεατῶν τὴν ἀπουσίαν τῆς ἀξίας, τὴν ὁποῖαν διαφημίζουν. Πλὴν ὅμως τοῦ ἐορταστικοῦ αὐτοῦ ψεύδους τὸ γεγονός, ὅτι ὁ λόγος τίθεται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἱριδισμῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀντέχουν εἰς τὸ φῶς τοῦ ἐλέγχου, διασπᾶ τὴν ἐνότητα τοῦ κόσμου καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐπανέρχεται εἰς τὸ κράτος τῶν συναγωνιζομένων ἐναντίον του τεράτων. Ταυτοχρόνως τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐννοίαν, ὅσων συμβαίνουν εἰς τὴν ζωὴν, καταπίπτει ἐκ τῆς ἀνάγκης νὰ προσαρμοσθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν συστηματικὴν ἀλλαγὴν, ὥστε τελικῶς νὰ ζῆ, διὰ νὰ διακόπῃ τὴν πνευματικὴν του συνέχειαν εἰς τὴν σκιὰν τοῦ νοήματος τῆς ὑπάρξεώς του. Ὁ φόβος ὅμως, ὅτι ἔχει φυλακισθῆ ἐντὸς τῆς ἀνοησίας, εἶναι, ὅ,τι ἀκριβῶς τὸν προτρέπει νὰ ἐξαντληθῇ πνευματικῶς εἰς τὴν δοκιμὴν τῶν τεχνικῶν δυνατοτήτων.

Ἀσφαλῶς ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος δὲν ζῆ μόνον, διὰ νὰ πολλαπλασιάσῃ τὴν δύναμιν καὶ νὰ εὐρύνη τὰ ὅριά του: χάριν τῶν τεχνικῶν χρήσεων, ἀλλὰ καὶ διότι συμβάλλει διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς παθητικῆς του στάσεως εἰς τὸν πολλαπλασιασμόν καὶ τὴν διεύρυσίν του: διότι παράγει